

BOEKBESPREKING

De Nederlandse zoetwatermollusken: Recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water

Frank Wesselingh*

Zeven jaar na de oorspronkelijke uitgave blijkt het werk 'De Nederlandse zoetwatermollusken' nog bepaald niet bekend onder verzamelaars van strandfossielen. Veel verzamelaars hebben in hun collectie een doosje of buisje met schijnbaar onbepaalde land- en zoetwaterafora, waartussen zich de nodige bijzondere fossiele soorten kunnen schuilhouden! Het werk was al vier jaar uitverkocht, maar met het verschijnen van de tweede druk leek het mij zinvol nogmaals aandacht aan deze schitterende uitgave te besteden.

'De Nederlandse zoetwatermollusken' is met recht een standaardwerk, dat blijkt uit het feit dat vrijwel alle inzichten van zeven jaar geleden nog steeds geldig zijn. Dit

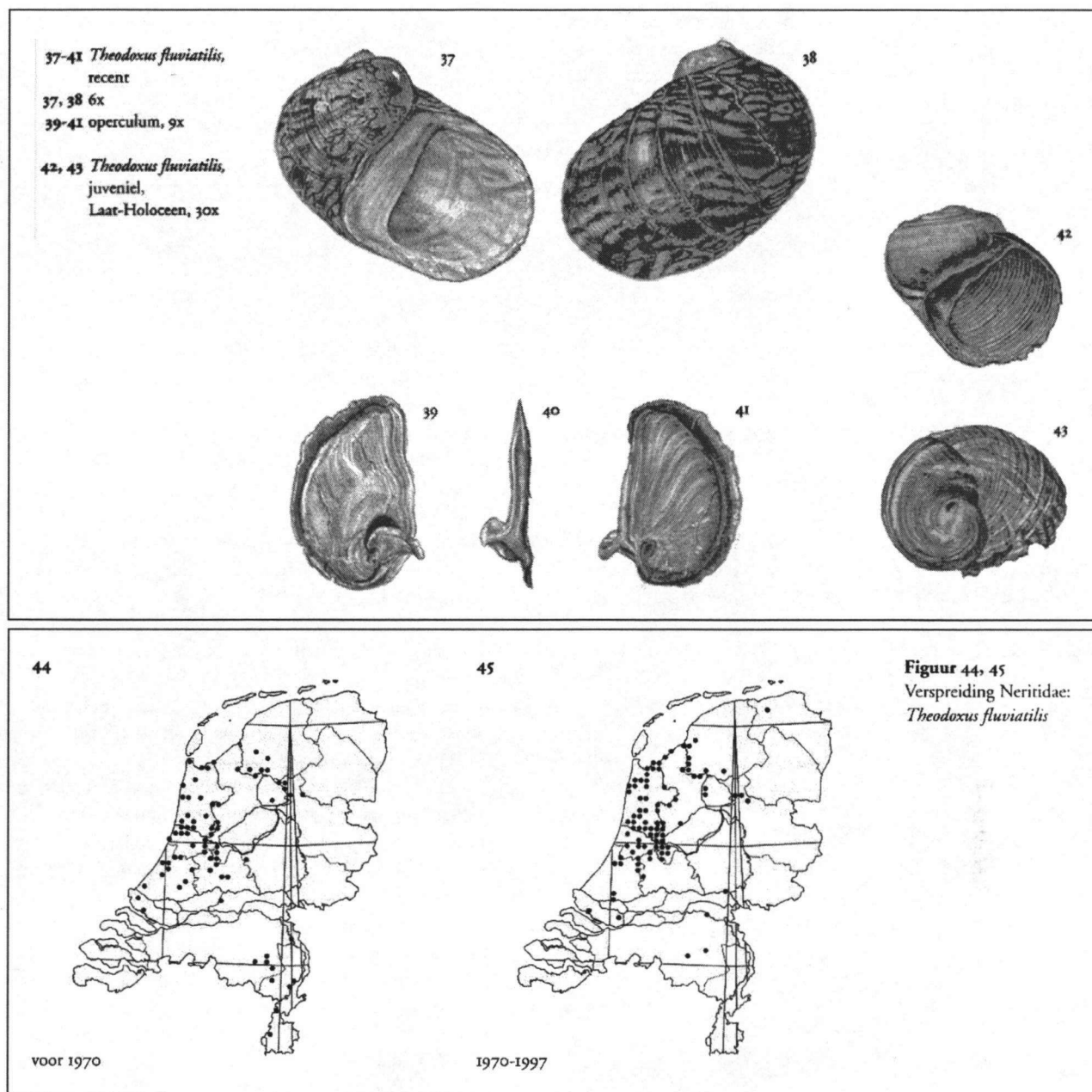
boek, ondanks het wat onhandige grote formaat, kan een zeer belangrijke hulp vormen bij het op naam brengen van die buisjes en doosjes met rest-schelpen van het strand, maar ook een inspiratiebron zijn om eens te gaan kijken in de troep op slootkanten na een (weer te ver doorgevoerde) opschoonactie van de slootbodem. Het boek vormt een toegangssleutel in het labyrint van schier onmogelijke groepen als de Planorbidae (Posthoornslakken) en Sphaeriidae (erwtmossels, waaronder *Pisidium*). Behalve de zeer grondige teksten en gegevens ontleent het boek veel van haar schoonheid aan de tekeningen van Gijs Peeters, onze nestor op het gebied van getekende schelpen.

Het boek valt in twee delen uiteen, een inleidend deel en een systematisch deel. In het inleidende deel komen tal van zaken aan de orde in afzonderlijke hoofdstukken, te beginnen met 'De bouw van mollusken'. In dit eerste hoofdstuk worden beschrijvende termen van schelpen helder uitgelegd, mede aan de hand van prachtige tekeningen. Vervolgens is er een hoofdstuk gewijd aan systematiek en naamgeving, waarin ook een systematische lijst is verwerkt. De kwaliteit hiervan doet zich na zeven jaar nog gelden doordat er bijzonder weinig namen in de tussentijd zijn veranderd. Inmiddels zijn de geslachten van de Hydrobiidae aangepast (het accepteren van het geslacht *Ventrosia*: Wilke et al., 2000), maar helaas is die kennis in de (vrijwel ongewijzigde) uitgave niet verwerkt. Vervolgens komt de ecologie en verspreiding van weekdieren aan de orde, waaronder ook een kort overzicht van het voorkomen van mariene soorten in binnendijkse biotopen. Vlak na het verschijnen van de oorspronkelijke 'Nederlandse zoetwatermollusken' verscheen er een overzichtsartikel van de hand van Wim Kuijper over brakwatermollusken in Nederland (Kuijper, 2000), dat tevens een aanrader mag heten voor de liefhebbers van brakwaterfauna's. Het hoofdstuk 'Bescherming en Beheer' zal voor veel van de strandverzamelaars buiten het interessegebied vallen, maar dat geldt juist weer niet voor het erop volgende hoofdstuk 'Zoetwater mollusken tijdens het Kwartair'. Dit hoofdstuk gaat in op zowel de geologie van het Kwartair als de fauna's die in Kwartaire afzettingen zijn aangetroffen. Het inleidende deel wordt afgesloten met de hoofdstukken 'Verzamelen en bewaren' en 'Determinatie', dit laatste hoofdstuk met een werkelijk prachtig uitgevoerde determinatietabel.

In het tweede deel komen de soorten aan de orde. Dit is het deel waarmee dan toch dat buisje of doosje met soor-

De Nederlandse zoetwatermollusken: recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water
Deel 2 uit de serie 'De Nederlandse Fauna'
E. Gittenberger & A.W. Janssen (eds.), 1998
2e druk (2004), Naturalis, 288 pagina's
KNNV Uitgeverij & EIS
ISBN 9050112013
Prijs € 49,95

ten waar je je nooit aan hebt gewaagd kan worden aangepakt (op enkele 'land'soorten na als bv. *Succinea* spp.). Ik ben er van overtuigd dat belangrijke en bijzondere soorten aanwezig zijn in verzamelingen, maar tot nog toe eenvoudigweg niet zijn herkend. Wat te denken van *Theodoxus danubialis*, een belangrijke Midden-Pleistocene soort, die ik in het verleden heb gezien bij een Zeeuwse verzamelaar? Met dit werk goed op naam te brengen! Ook te verwachten maar nog niet gezien is een fossiele soort als *Viviparus glacialis*. Minder bijzonder, maar desalniettemin aardig Holoceen grut, waaronder moeilijk op naam te krijgen Sphaeriidae (erwtmosselen) en Planorbiidae (posthoornslakken) worden goed beschreven en afgebeeld. Ook worden in dit deel een aantal fossiele soorten, die wel worden opgeraapt en gewaardeerd, uitgebreid behan-

Voorbeelden van de illustraties en verspreidingskaarten aan de hand van *Theodoxus fluviatilis*. Uit besproken boek.

deld, zoals *Corbicula* cf. *fluminalis* (de fossiele vorm wordt overigens aangeduid als *Corbicula* spec.) en *Ellobium pyramidale*.

De beschrijvingen zijn goed gestructureerd opgebouwd. De schelp wordt als eerste beschreven. Vervolgens komen het dier, de levenscyclus, voedsel, biotoop, recente verspreiding en areaal aan bod. De beschrijving wordt afgesloten met het fossiele voorkomen. Door deze structuring is het boek ook goed navigeerbaar voor een pure fossielenliefhebber, die kan kijken naar het eerste (schelp) en het laatste onderwerp (fossiel voorkomen), al blijven er op die manier tal van aardigheden in de tussenliggende

onderwerpen ongelezen. Zoals al eerder gemeld zijn er een aantal landslakken in het strandengruis die niet kunnen worden aangepakt met dit boek, zoals *Succinea*'s. Het boek eindigt met een flink en goed doordacht glossarium.

Het formaat is wat onhandig groot. Desondanks zijn de goed opgebouwde teksten, vele prachtige illustraties en vele wetenswaardigheden genoeg reden voor een bindend koopadvies. Als u hem al niet had staan natuurlijk.

U kunt het boek bestellen bij ondermeer Natuur & Boek: www.natuurenboek.nl

Het kost € 49,95 (exclusief verzendkosten).

Literatuur

Kuijper, W., 2000. De weekdieren van de Nederlandse brakwatergebieden (Mollusca) - Nederlandse Faunistische Mededelingen, 12: 41-120.

Wilke, T. & G.M. Davis, 2000. Intraspecific mitochondrial sequence diversity in *Hydrobia ulvae* and *Hydrobia ventrosa* (Hydrobiidae: Rissooidea: Gastropoda): do their different life histories affect biogeographic patterns and gene flow? - Biological Journal of the Linnean Society, 70: 89-105.

*Frank Wesselingh, Naturalis, Postbus 9517, 2300 RA, Leiden, email: wesselingh@naturalis.nl

